

ANDREEA CALISTRU

Valeriu Gafencu - sfințenia și mucenicia martirului de la Târgu Ocna

"Mărturisitorii cei adevărați ai lui Hristos cu vitejie au stat împotriva uneltirilor satanei, și nici prigoana, nici temnița, nici chinurile, nici lanțurile nu i-au spăimântat, ci cu putere de sus credința și neamul românesc au păzit. Pentru rugăciunile lor, Hristoase Dumnezeu, mântuiește sufletele noastre". (Troparul Sfinților Închisorilor)

A-ți iubi țara nu este un moft, ci un exercițiu spiritual care-ți definește măsura sufletească în raport cu lucrarea pe care o faci clipă de clipă pentru a da sens și substanță noțiunii de iubire, a o umple cu faptele, gesturile, conștiința ta... Nu-L poți iubi pe Dumnezeu dacă nu-ți iubești și respecti țara, iar a iubi înseamnă a dăru-i, a zidi, a sfinți. Nu ne sfințim lepădându-ne de tot ceea ce am dobândit și nu putem să ne mântuim ignorând, refuzând crucea, căci totul: limba, cultura, credința ortodoxă, pământul (pe care îl vindem cu atâta ușurință strănilor doar "pe treizeci de arginți") a fost stropit, sfințit cu sângele celor din care am împrumutat carnea... dar oare și spiritul?

Nu există nimic mai miraculos, mai fascinant decât a cunoaște, a simți miezul, rostul așezării acestei țări și acestui neam în acest hotar de istorie și de lume, a-i trăi vibrația și a-i înțelege sufletul românesc profund ortodox. Și niciun lucru mai fericit decât a-ți iubi țara, neamul, locul și credința prin gesturi și fapte simple, firești.

Iar rostul vieții, dănuirii neamului românesc a fost acela de a fi ortodox, de a fi în adevăr pentru a ține apele zbuciumate ale lumii în matca rânduită de Dumnezeu. Nu poate exista lumea aceasta decât în echilibru, în adevăr, iar popoarele au avut scopul de a purta ortodoxia, lumina, mai departe, prin istorie.

"Ce este neamul? Este fratele meu, este mama mea, este tatăl meu, e vecinul meu, e satul meu, e orașul meu, sunt moșii și strămoșii mei și toți înaintașii... Te duci, umbli din nord până în sud, străbați lumea pe toate meridianele, dar ți se face deodată dor de fratele tău, de mama ta, de tatăl tău, de vecinul tău, de satul tău, de orașul tău, de țara ta..."
(Părintele Iustin Pârvu)

Nu au slujit mai bine acest rost decât sfinții neamului, adică acești casnici, bineplăcuți Domnului. Fiind îmbrăcați în harul credinței au înțeles atât de bine rostul și mersul vieții, împletire între răstignire și înviere, una neputând ființa fără cealaltă. Chemați fiind din faptele lor de viață, luați adesea pe nepusă masă, ei au răspuns prezent. Iar chipurile lor vin din istorie...

Două trăsături de seamă descriu chipul sfințeniei celor ce au populat o vreme nu foarte scurtă închisorile: *tinerețea*, fără a avea neapărat legătură cu vârsta biologică, și *curajul* ca mod de acțiune, de trăire a credinței, curaj care a dus la asumarea martiriului, a răstignirii proprii... Căci temelia unui neam, a unui popor se zidește și se întărește pe sânge sfințitor, pe sângele mărturisitorilor. Iar *comunismul a umplut cerul de sfinți*. (Părintele Arsenie Papacioc)

"Ne-am aruncat în lupta contra Răului în viața spirituală, materială, politică și a omului însuși, pe care voiam să-l facem mai bun. Bătălia începută în fragedă tinerețe a devenit război năpraznic, de lungă durată și continuă și azi. Am plătit scump această experiență care ne-a biciuit sufletele, ne-a măcinat trupurile, ne-a deschis temnițe, morminte, exil. Cei mai mulți și cei mai buni au căzut în lupte, au fost asasinați în închisori, ori s-au stins prizoniți și huliți". (Virgil Mateiaș, Anii de groază din România comunistă, editura Mișcării Legionare, Madrid, 1991, p. 42)

Neamul românesc a avut sfinți ai închisorilor și tineri (Valeriu Gafencu) și poeți (Vasile Voiculescu) și preoți (arhimandritul Gherasim Iscu - *un stâlp al rezistenței sufletești în temniță*). (Ioan Ianolide, *Întoarcerea lui Hristos*, editura Christiana, București, 2006, p. 146) *Bate-se-va păstorul, risipi-se-va turma...* spunea Hristos. Nu puteau păstorii unși de Dumnezeu pentru a dăruii poporului dumnezeiasca liturghie să lipsească din mormântul necredinței, închisorile comuniste, acest spațiu rece și întunecat menit a distruge sufletele tinerilor și oamenilor în general pentru a le goli de adevăr, de credință, de bucuria învierii și de lumină. Alături de cei în suferință, în mijlocul primejdiilor, cei chemați acum la răstignire au purtat crucea închisorilor cu demnitate, ridicându-se alături de mulți tineri și oameni ai cuvântului și culturii la sfințenie, sfințenie dobândită prin acceptarea suferinței, prin sângele vărsat), așa cum mărturisea preotul și scriitorul Constantin Virgil Gheorghiu: *„Tinerii, poezii și preoții trebuie să spună adevărul, fără să ia în calcul dacă acest adevăr le aduce profit ori dacă el îi conduce la moarte. Nu se poate negocia cu sinceritatea atunci când ești tânăr, preot sau poet". (Constantin Virgil Gheorghiu, Omul care călătorea singur, Editura Sophia, 1954, p. 71)*

Părintele Nicolae de la Rohia, în al său *Jurnal al fericirii* spunea, despre felul de a fi al tinerilor în închisoare: *„Mult, mult, mult mai buni au fost tinerii prin închisori decât bătrânii. Pentru că mai ușor renunți la viață când ai timp îndelungat de trăit! Pentru că la tinerețe patimile sunt mai aprinse, dar și vigoarea spirituală mai neîntinată! Pentru că n-au cunoscut ranchiunile, prejudecățile și dușmăniile generației mai vechi! Pentru că erau mai puțin obsedați cu acreli și răbufniri, mai puțin încărcați de anexele trecerii timpului: slujenii, eșecuri, dezamăgiri, confirmând astfel teoria lui Robert Brasilach după care e bine să mori înainte de a te fi pângărit mersul înnoroat al anilor! Nu știu. Au fost mai buni". (Nicolae Steinhardt, Jurnalul fericirii, editura Dacia, Cluj Napoca, 1994, p. 136)*

Valeriu Gafencu, figură emblematică a tinerilor care au sfințit universul concentraționar prin credință, jertfă și pilda lor de viață, a văzut lumina zilei la 24 ianuarie 1921, în Basarabia, pe atunci parte a României Mari. A fost martorul unui eveniment tragic din istoria țării noastre, fiind nevoit să treacă Prutul pentru a scăpa de bolșevici în urma ocupației sovietice a Basarabiei, Bucovinei de Nord și Ținutului Herței, în iunie 1940.

Proaspăt student la Facultatea de Filosofie și Drept din Iași, este arestat în 1941, fiind acuzat de conducerea unui grup al organizației legionare "Frățiile de Cruce". Pentru Valeriu, "Frățiile de Cruce" nu aveau o conotație politică, ci spirituală. Ca un ostaș al lui Hristos s-a implicat în acțiunea de mântuire a neamului românesc, prin apelul făcut la credință adevărată. În zadar a încercat să-l apere profesorul de drept civil Constantin Angelescu, căci furia regimului antonescian era mare.

Deși regimul de dictatură militară instaurat de Antonescu se prăbușise în 23 august 1944, prin lovitură de stat organizată de Regele Mihai I al României, Valeriu a rămas în temniță, în

ghearele "sălbăticiunilor", ale ateismului comunist, întocmai ca martirii din vremea împăratului Nero (54-68). El devenise o victimă a aparatului de represiune comunist, Gulagul, care încerca să zdrobească orice urmă de spirit creștin.

La Aiud a rămas până în 1949, unde a fost chinuit, izolat și torturat. Aici a început tânărul Valeriu să creadă atât de mult în Hristos. Văzând că nu-și poate plânge suferința oamenilor, a început să se roage Domnului, neîncetat, să-i dea putere și îngăduință să rabde. În noiembrie 1949 a fost transferat la Pitești, unde s-a încercat reeducarea lui, dar era prea târziu pentru tânărul ce-l avea pe Hristos în inimă. Se îmbolnăvise de TBC în închisoarea de la Aiud, astfel încât a rămas la Pitești doar o lună. (*Dumitru Bordeianu, Mărturisiri din mlaștina disperării, ediția a II-a, Editura SCARA, București, 2001, p. 97*) Din decembrie 1949 și până la capătul vieții a fost închis la Târgu Ocna, unde regimul de detenție era ceva mai blând. Dar Valeriu ajunsese deja la piele și os.

Despre Valeriu Gafencu nu s-a pronunțat doar părintele Nicolae Steinhardt, ci și alte personalități. Pastorul Richard Wurmbrand, căruia Valeriu i-a dat în închisoare streptomicina de care avea, la rândul său, atâta nevoie, a mărturisit de multe ori că viața i-a fost salvată prin dragostea creștină a tinerilor din închisoarea spital de la Târgu Ocna, care nu făceau niciun fel de discriminare religioasă sau de rasă (așa cum erau acuzați). După eliberare, în predicile și scrierile lui, pastorul a mărturisit de asemenea că la penitenciarul de la Târgu Ocna el a văzut sfinți. Se referea, desigur, în primul rând la Valeriu Gafencu. Generalul Tobescu, șeful Jandarmeriei, era și el surprins că e îngrijit cu multă dragoste de oameni pe care îi trimisese la condamnări de ani grei de temniță.

Părintele Constantin Voicescu spunea: *„Dacă s-a vorbit despre „fenomenul Pitești” în sensul lucrării satanice de distrugere sistematică, fizică și spirituală a omului, socotesc că trebuie să se vorbească, cu atât mai mult, de „fenomenul Târgu Ocna”, ca lucrare divină de restaurare a omului, în plin iad comunist. Despre Târgu Ocna ar fi trebuit să vorbească Valeriu Gafencu, stâlpul de foc al spiritualității creștine din închisorile comuniste. Oricât i-a fost de grea crucea suferinței, zâmbetul n-a încetat să-i lumineze fața. Așa a plecat la Domnul, într-o bună zi, la 18 februarie 1952, luându-și „la revedere” de la toți... Cu câteva zile înainte terminase, ca pe un testament, Imnul celor căzuți. Doctorului Mihai Lungeanu Valeriu Gafencu i-a mărturisit, cu câteva zile înainte de plecare, că i-a apărut Maica Domnului, care i-a zis: „De acum înainte, eu voi fi iubirea ta”.*

Moartea lui s-a petrecut, întocmai ca întreaga viață, sub semnul credinței fierbinți și a unei puternice jertfiri de sine. În ajunul zilei în care și-a dat ultima suflare, i-a mărturisit lui Ioan Ianolide, autorul cărții "Întorcerea lui Hristos", că în ziua următoare își va da duhul, rugându-l să îi cheme pe cei mai apropiați prieteni, cu care a împărțit suferința și credința, pe rând, pentru a-și lua rămas bun. Iar către ora 13, în ziua de 18 februarie 1952, și-a dat sufletul în mâinile lui Hristos, pe care toată viața L-a iubit.

Când a văzut că a murit, cel mai sever dintre gardieni, Orban, care era de serviciu, a plecat din secție și nu s-a mai întors decât foarte târziu. Lui Valeriu i s-a făcut o slujbă, în șoaptă și s-au rostit rugăciunile convenite. Când treceau pe lângă Valeriu, până și inimile de piatră se înmuiau, simțind lumina și bunătatea care emanau din el.

De-a lungul grelei perioade pe care a trăit-o în închisoare, a avut alături un lucru de mare preț, o cruciuliță de argint, simbol creștin al mântuirii. O primise în dar pe când se afla încă în arest, la Iași, de la tânăra Sita, pe care voise să o ia de soție. Soarta a făcut ca destinele lor să

nu se poate uni din cauza condamnării lui, însă cruciulița i-a rămas și l-a ocrotit în toată perioada în care a fost închis. A reușit să o ascundă de toate perchezițiile la care a fost supus, iar când a murit, cruciulița i-a fost introdusă în gură de tovarășii săi, ca semn de recunoaștere în cazul vreunei deshumări ulterioare.

Căile pe care Valeriu le arată cu multă convingere pentru obținerea fericirii și pentru dobândirea liniștii sufletului, în scrisorile sale către cei apropiați, care au fost trăite intens și nu le știe din cele citite sau auzite sunt numeroase: păstrarea curățeniei sufletului, cunoașterea adevărului evanghelic, apropierea cât mai mult a inimilor de cuvântul Mântuitorului Iisus Hristos, rugăciunea neconținută, postul, milostenia, iubirea pentru semenii, lăsarea în voia lui Dumnezeu, răbdarea suferințelor, smerenia, sinceritatea față de Dumnezeu, față de apropiați și față de noi înșine, citirea cărților sfinte. Credința sinceră și ocrotirea Bunului Dumnezeu a făcut ca Valeriu nu numai să nu aibă nevoie de compătimirea și încurajarea celor din afară, ci el să-i încurajeze și să-i ajute să răzbească în viață pe cei care trăiau în libertate. El nu era îngrijorat de soarta celor dragi pentru că îi știa curați la suflet, cu credință-n Dumnezeu și cu dragoste pentru toată lumea.

Pe el nimic nu l-a determinat să se gândească la rău sau la răzbunare. A fost îndelung răbdător cu suferința care știa că îl va salva la judecata de apoi a sufletului, întocmai ca slăbănogul pomenit în Evanghelia din Duminica Slăbănogului, a IV-a după sărbătoarea Învierii Mântuitorului. Valeriu Gafencu „ia „patul” suferinței neamului său și umblă”, întrucât aceasta era singura cale spre mântuire. A hotărât să îl urmeze pe Hristos în toate, până la moartea mucenicească. Iar consecința vieții trăite în credință a fost că s-a sfințit, și-a mântuit sufletul său și poate și pe al altora. Prin jertfa lui, unii au reușit să scape cu viață, să se mântuiască, să-L descopere pe Dumnezeu și calea spre cer.

Mare și vrednic a fost Valeriu Gafencu. Căci a trăit viață de sfințenie în mijlocul oamenilor și s-a luptat cu duhul lumii. A propovăduit credința ortodoxă și a scos în evidență, de nenumărate ori, valoarea spiritualității creștine. În mijlocul tulburătoarei vieți în temniță, a rămas o stâncă neclintită și pură a credinței creștine, fiind purtător de Hristos. A făcut dovada iubirii depline și a lepădării de sine, jertfindu-și viața, prin cedarea medicamentului salvator unui coleg de suferință, pastorul Wurmband, care era evreu, iar în anii tinereții îmbrățișase ideologia comunistă. Și ca un martir a suferit toate bolile și durerile trupesti, slăvind-L pe Dumnezeu pentru toată încercarea, fără a se plânge. A răbdat o operație de apendicită pe viu și se lăsa pansat la escarele usturătoare fără a scoate un cuvânt, deși ochii îi erau inundați de lacrimi din cauza durerii chinuitoare. Una dintre cele mai creștinești fapte de care a dat dovadă a fost cea în care trebuia să se urce într-o dubă, urmând să fie transferat de la Penitenciarul de Tranzit Văcărești către Târgu Ocna. Treapta mașinii era înaltă, iar el slăbit de boală și fără putere. Așa că a urcat în genunchi, făcând semnul Sfintei Cruci și zicând: *"Bun este Dumnezeu; mi-a ajutat să mă urc în dubă"* (Mircea Păcurariu, *Martiri pentru Hristos, din România, în perioada regimului comunist, Editura Institutul Biblic și de Misiune Ortodoxă, 2007, p. 266*). A suportat cu umilință torturi și persecuții, fără a riposta vreodată. Și nu a făcut nicicând vreo concesie de conștiință, ci a afirmat întotdeauna, cu demnitate, idealurile de viață creștină pentru care lupta, adoptând o atitudine fermă, de respingere vehementă a reeducării comuniste.

Pe pământul românesc au existat, astfel, din cele mai vechi timpuri și până spre zilele noastre, creștini care și-au dat viața pentru Hristos, păstrând intactă și neșubrezită scara mântuirii. Dacă unii dintre aceștia au ajuns să fie canonizați și trecuți ca martiri în calendarele noastre, și mai mulți au rămas încă prea puțin cunoscuți. Au curs râuri de sânge, iar spațiul românesc

a fost sfințit de jertfa sângeroasă adesea, dar și de cea nesângeroasă a miilor și sutelor de mii de martiri, mucenici și mărturisitori, eroi ai neamului românesc care, născându-se în cer, au restaurat demnitatea neamului de atâtea ori, înnoindu-l în sfințenie așa cum fiecare primăvară reia, în fiecare an, ciclul vieții... Ori de câte ori a fost nevoie, adesea când etapele istoriei erau foarte grele, iar mucenicia sau rezistența greu de conceput și de așteptat, acești oameni, aceste suflete, ca niște semințe bune au încolțit și au dat rod bun la vremea lor. De aceea istoria țării noastre este sacră, iar sfinții închisorilor sunt o pagină de aur, de lumină, de foc scrisă în conștiința neamului nostru.

Vrednici sunt!

Bibliografie:

Lucrări generale

Bordeianu, Dumitru, *Mărturisiri din mlaștina disperării*, ediția a II-a, Editura SCARA, București, 2001

Gheorghiu, Constantin Virgil, *Omul care călătorea singur*, Editura Sophia, 1954

Ianolide, Ioan, *Întoarea lui Hristos*, Editura Christiana, București, 2006

Ioanid, Alexandru Virgil, *Studentul Valeriu Gafencu. Sfântul închisorilor din România*, ediție îngrijită de Nicolae Trifoiu, Editura Napoca-Star, Cluj, 1998

Mateiaș, Virgil, *Anii de groază din România comunistă*, Editura Mișcării Legionare, Madrid, 1991

Păcurariu, Mircea, *Martiri pentru Hristos, din România, în perioada regimului comunist*, Editura Institutul Biblic și de Misiune Ortodoxă, 2007

Sfântul închisorilor - Mărturii despre Valeriu Gafencu, adunate și adnotate de monahul Moise Iorgovan de la Agnos, Alba-Iulia, 2007

Steinhardt, Nicolae, *Jurnalul Fericirii*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1994

Resurse internet

<https://www.crestinortodox.ro/stiri/crestinortodox/62-ani-la-trecerea-domnului-valeriu-gafencu-143827.html>